

Sivistysyliopiston idea

Samuli Reijula

2024-09-12

- 'Sivistys' muutakin kuin kaikkea kaunista ja hyvää?
 - "Sana 'sivistys' on johdettu länsimurteiden termistä, joka tarkoittaa pellavan harjaamista - ja näin viittaa siistiin ja siveään" (Niiniluoto 2011, s.322)
- → Katsaus ...
- (1) sivistysyliopiston historiaan ja
- (2) sille vaihtoehtoisiiin näkemyksiin yliopistonäkemyksiin

- Napoleon marssinut Preussiin
- Ranskassa yliopistot lakkautettu - grand ecolet tilalle
 - Journalismi, painetut kirjat - kateederilta luennointiin perustunut opetus nähtiin vanhentuneena
- Kielitieteilijä Wilhelm Humboldt opetusministerinä, saa tehtäväkseen koulutusjärjestelmän uudistamisen
- Berliinin yliopisto perustetaan 1810: "Bildung durch Wissenschaft"
- Syntyy **uusi instituutio koulujen ja tiedeakatemioiden väliin**
- (Keisarillinen Aleksanterin yliopisto omaksuu Humboldtin mallin)

- 1 Tutkimuksen ja opetuksen ykseys
 - 2 Akateeminen vapaus
 - 3 Tieteiden ykseys
 - 4 Tiede elämänmuotona
- Kantavana ideana Kantin tiedekäsitys
 - Uusia käytänteitä: seminaari, tutkielma, phd

1. Tutkimuksen ja opetuksen ykseys

- Aiemmin opetus ja tutkimus eri instituutioissa
- Nyt kaikki tutkivat ja opettavat
- ”Professorin tulee opettaa sitä mitä itse on tutkinut ja näin askel askeleelta opastaa ylioppilaita sille tielle, jota hän itse on vaeltanut” (Snellman)
- → Tutkimustaidon välittäminen seuraavalle sukupolvelle
- Ei koulu vaan **oppineiden yhteisö**:

”The teacher is not there for the students’ sake, rather they are all there for scholarship and knowledge’s sake”

2. Akateeminen vapaus

- Radikaali ajatus: Lernfreiheit & Lehrfreiheit
- UNESCO 1950: "Knowledge must be pursued for its own sake, and that it must **'follow wherever the search for truth may lead.'**"
- Yliopistolla velvollisuus antaa korkeampaa koulutusta, ja **velvollisuus** päättää mitä se tarkoittaa

3. Tieteiden ykseys

Wissenschaft ...

4: Tiede elämänmuotona

- "Bildung durch Wissenschaft"
 - Wissenschaft: elämäntapa - omistautuminen tutkimukselle ja totuuden tavoittelulle
 - Bildung: koulutus, mutta ylevöitymisen ja myös kokonaisvaltaisen moraalisen kehityksen mielessä
- = Totuuden etsimiselle omistautunut elämänmuoto

- Keskiaikaisen yliopiston tehtävä: tiedon välittäminen eteenpäin ja asiantuntijatehtäviin kouluttaminen
- Humboldtin sivistysyliopiston päätehtävä toinen: tutkimus, ja ajattelun kykyjen kokonaisvaltainen kehittäminen
 - vrt. dosentit-näytelmän kuva tieteestä: "liittyminen ikiaikaiseen traditioon"
 - vrt. (Star Trek -motivaatio: mennä sinne minne kukaan ei ole vielä mennyt)

- Yhdysvaltojen yliopistorakenne luotiin 1800-luvun aikana Humboldtin mallia soveltaen
 - Kaksitasoinen rakenne: college (UK) & PhD (Saksa)
- Parhaiden tutkimusyliopistojen ("research university") osalta suhteen melko muuttumaton tähän päivään saakka
- WW2: Yhdysvaltojen ylivoima vakiintuu Saksan romahduksen myötä

- Snellman artikuloi sivistysyliopiston ideaa Suomessa
- Omaksuu Humbolt-yliopiston ideat (1-4), muokkaa:
 - Uusi luenta Bildung-käsitteestä: minuus ei löydy eristäytyvällä itsetutkiskelulla vaan rakentuu suhteessa traditioon
 - Korostaa yliopiston yhteiskunnallista vastuuta
- Ilkka Niiniluoto yliopiston vastuutehtävästä:

”Sivistysyliopiston dynaamisuuden ydin piilee siinä, että se toimii alituisessa vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa ja muuttuu sen mukana. Muuttuminen ei tarkoita mukautumista, ja **valistuksen parhaita perinteitä vaalien sivistysyliopiston tulee arvostella ja oikaista ympärillä tapahtuvia vääryyksiä ja harhaluuloja.**”

- Monia yliopistonäkemyksiä
 - keskiaikainen yliopisto, general education (college), ranskalainen korkeakoulumalli, Humboldtin Bildung-yliopisto, Snellmanin sivistysyliopisto, yhdysvaltalainen tutkimusyliopisto, massayliopisto ...
- Sivistysyliopisto on instituutiona nuori
- Kiinnittyä Bildung-käsitteeseen: yliopiston periaatteet tähtäävät yksilön (Humboldt) ja kansakunnan (Snellman) kokonaisvaltaiseen älylliseen kasvuun
- Sivistysyliopisto ollut menestyksekkäs
 - siirtää yo:n modernin yhteiskunnan ytimeen
 - Yhdysvaltojen parhaat tutkimusyliopistot esimerkkinä
- Historia riimittelee: monet nykykriisin jännitteet mukana alusta asti
- Yliopisto on edelleen liberaalien demokratioiden keskeisin tietoinstituutio, sen korkein episteeminen auktoriteetti → Vastuu

Anderson, R. D. 2004. *European Universities from the Enlightenment to 1914*. Oxford: Oxford University Press.

Butler, J. 2017. Academic freedom and the critical task of the university. *Globalizations*, 14(6), 857-861.

Menand, L., P. Reitter, and C. Wellmon, eds. 2017. *The Rise of the Research University: A Sourcebook*. Chicago: University of Chicago Press.

Miettinen, R. 2018. Humboldt vai Snellman? Minkäläinen sivistysyliopisto?. *Tieteessä tapahtuu*, 36(1).

Niiniluoto, I. 2011. *Dynaaminen sivistysyliopisto: sata puhetta ja kirjoitusta vuosilta 1987-2010*.

Levine, E. J. 2021. *Allies and Rivals. German-American Exchange and the Rise of the Modern Research University*. Chicago: University of Chicago Press.